

Divus quòque Basilus, (23) *Viperas, inquit, vtero devorato, fama est in lucem prodire.* Et Plutarchus loquaces taxans, eos viperis persimiles dicit, quæ pariendo rumpuntur. Ex quibus apparet, meritò viperarum moribus, & venenis parricidas obijci, qui viperas ipsas, immanitate, & impietate, & æquant, & superant. Nèque mirum si cum vipera projiciantur: nam & sacrilegij reos (qui parricidis, vt alibi diximus, similes sunt, vtriùsque enim sceleris radix est avaritia) ita puniebant Æthiopes, vt plantam quandam, quæ apud eos est, nomine Ophiusam, lividam, difficilèmque aspectu bibere cogent: Ea enim epota, vt Plinius (24) recenset, terrores, minæque serpentum ita eorum oculis observantur, vt horrore venenatorum animantium sibi mortem conciscant. Planè cùm de viperis agamus, illud minimè prætermittendum fuerit, homines quosdam esse, quibus illæ, & reliqui venenosi serpentes nihil afferant nocementi, vt de Psylorum, & Marforum populis plurimi (25) tradiderunt: visumque Romæ, vt refert Petrus Crinitus, (26) Exagonum quèdam, qui cum forte in vrbe orator ageret, ac venenorum vires, potestatemque iactaret; volens, experimenti faciendi causa, in dolium serpentibus plenum coniectus est, qui non sine maxima omnium admiratione, eum circumlambere, atque demulcere cœperunt.

(23) D. Basilus in Exam.

(24) Plin. lib. 24. c.

(25) Plin. 36. ca. 7. Herod. lib. 3. Varro in loco citato à Turneb. lib. 16. adv. c. 6. Coelius li. 4. lect. ant. cap. 23. (26) Petrus Crin. de hon. disc. lib. 1. cap. 3.

CAPVT XVIII.

Quid habeat simia cum parricida commune? Forcat. Balduin. Petr. Gregor. & Covarruv. rationes confirmata prius, deinde reiecta. Alia, quæ nec ipsos latuit, magis probata. Plura de simiarum natura, & hominum imitatione. Catulos ab eis interdum nimis complectendo necari. Animalia quadam parentes occidere.

ED prodeat iam simia, quàmque in hac tragoedia personam agat, nobis aperiat. Nam quod Forcatulus (1) putat, ideò culleo insui, quòd similis sit homini, interim & deformis, sicuti parricidæ, qui sub figura hominum, immanitatem belluarum gerunt, mihi

(1) Forcat. dial. 34.

- longè admodùm petitū videtur. Rursus quod Balduinus, & Petrus Gregorius (2) admittunt, per simiam significari, parricidas formam quidem habere hominum, at re ipsa hominis nomine indignos esse, & nihil hominis, præter formam habere, sicut Socrates olim homines sine ratione simias vocabat; eodem planè morbo laborat, & minùs apta ratio videtur, si consideremus eum, qui infandum parricidij scelus committit, non bestias imitari, quas Tullio teste (3) inter se se partus, educatio, & natura conciliat; sed imò eis adversari censendum esse. Nam belluæ non solum in parentes, verum nèque in alias sui generis dimicant, & vt rectè ait Plinius: *Cætera animantia in suo genere probè degunt. Leonum feritas inter se non dimicat, serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem bellua, ac pisces, nisi in diversa genera sæviunt. At herculè homini plurima ex homine sunt mala.*
- Accedit his, quòd, vt ex Theophilo (4) sæpe admonuimus, animalia isthæc, quæ cum parricida includuntur, crudelitatis, & impietatis aliquid etiam habere censentur. Quod, & Adriani Imperatoris sententiæ, quas cum veteri glossario Henric. Stephanus (5) vulgavit, satis ostendunt, dum iubent, vt qui parricidium fecerit, publicè in culleo missus consuatur cum vipera, & cane, & simia, & gallo impijs animalibus, impius homo. At in simia secundum superiorem rationem nulla impietatis consideratio reperiri potest. Quod idem in causa est, vt minùs probem aliam Didaci Covarruv. (6) sententiam, qui docet ideò forsan, simiam pœnæ parricidij convenire, vt nulla sit tanti facinoris apud homines imitatio, quos nullum animal perfectius imitatur, quam simia, vt Plinius, & Arist. (7) tradunt, quæ nedum corpore, sed ingenio quòque, & ratione eis similes sunt, vt multis exemplis Pierius (8) demonstrat, qui apud Ægyptios litterarum simulacrum per simias intelligi tradit. Ergo restat, vt eiusdem Pierij (9) iudicium sequamur, quod & supradicti etiam auctores variando probant: et simiam parricidij item ream esse dicamus, cum frequenter catulos ipsos quos peperit, nimis complectendo occidere soleat. Quamvis Iuvenalis (10) eam innoxiam hoc supplicio affici ostendat, dum ait:

Et

Et deducendum corio bovis in mare, cum quo

Clauditur adversis innoxia simia fatiis.

qui tamen alibi (11) sine hoc adiectivo eiusdem in hac pœ- (11) *Idem. satyr. 6*
na fecit mentionem, inquiens:

Cuius supplicio non debuit vna parari

Simia, &c.

Sed nèque hæc tantum animantia, quæ his ex causis culleo insui tam latè explicuimus, parricidij scelere contaminantur, verum etiam phalangia eadem profus impietate sunt prædita: hæc enim foetu numerofo (quippè supra triginta interdum edita) matrem, quamprimum orta fuerint, interrimunt, interdum & patrem, quæ tamen veluti talionem rependentia, demum à suis ipsa, vt Plinius, & Aristoteles (12) aiunt, necantur; quod & in scorpionibus accidit, hi enim foetum devorant, vno dempto subtilissimo, qui se matris clunibus imponendo, tutus & à morfu, & à cauda loco fiat. Qui postea genitores supernè conficit: quasi natura impunita quoque in brutis parricidia relinquere nolit, vt supradicti etiam auctores (13) testantur. Hippopotami autem, seu equi fluvialis, (vt polypos interim taceam) nihilò mitior est natura: is enim soli Nilo cognitus, corio & pillis vestitus, vt vitulus marinus, genitori quoque suo non parcat, sed in id impietatis, & impudentiæ procedit, vt eo necato, vi matrem ineat, vt ex Ammiano, Solino, & alijs, Adrianus Iunius (14) commemorat, impios puniri debere, hoc elegantissimo emblemate ostendens.

(12) *Plin. lib. 11. c. 24. Arist. li. 5. c. 27.*

(13) *Plin. d. lib. 11. c. 25. Arist. d. lib. 5. cap. 26.*

(14) *Adrian. Jun. embl. 17. & 45.*

Hostis colubris ales insidet scepro,

Substrata quod Niloi equi premit terga.

Domat superbos, impiosque proculcat

Sceptrum aquitatis, noxiosque consumit.

CAPVT XIX.

Parricidas culleo cum animalibus inclusos in mare iactari. Hoc solemne fuisse, neque ante Constantinum in flumen dimissos. Qualiter in mare deferrentur. Ciceronis verba in dubium vocata. Accursij, & aliorum opinio, qui in Modest. responsomare pro flumine accipiunt, explosa. Iurisconsultos semper proprie loquutos. Fuisse aliquando parricidas bestijs, aut igni traditos. Quaedam de his pœnis.

ROGREDIAMVR vlteriùs, & egregium novæ huius, & inauditæ pœnæ candidatum, hoc animalium (de quibus tam latè egimus) contubernio involutum, hoc totius Averni sodalities comitatum, in profundum præcipitemus. Certè enim priscis temporibus non nisi in mare tanti criminis reos deiici solitos, argumentis evincitur necessarijs. Nam & Modestinus, (1) de hoc agens supplicio: *Deinde, inquit, in mare profundum culleus iactetur.* Et Paulus: (2) *Hi etsi antea insuti culleo, in mare præcipitabantur.* Et Valerius Maximus, (3) Attilium duum-virum sacrilegij reum, qui primus hanc pœnam, postea parricidis irrogatam, expertus est, culleo insutum in mare abijci iussu scribit. Neque enim tantum monstrum fas esse putarunt in Tiberim Romæ deiicere, sed in mare, licet remotum, deportari voluerunt. Vnde Platus: (4) *Iube hunc insui culleo, atque in altum deportari.* Et Seneca: (5) *Imaginabar mihi culleum, serpentem, profundum.* Sed & Quintilianus, (6) & cæteri ferme omnes auctores, sicubi huius pœnæ, maris quoque mentionem faciunt. Et Iuvenalis (7) sæpe citatus, deduci in mare parricidam significat, dum ait:

Et deducendum corio bovis in mare.

Fiebat autem deductio, vt ex Adriani sententijs Cuiacius (8) advertit, & nos alio loco (9) retulimus, imposito parricida cum culleo, & impijs animalibus, super plaustrum iunctum nigris bobus. Quamvis Cicero (10) in flumen, seu profluentem deturbari, & vndis culleum vento inflatum impelleri-

bus

(1) Modest. in d.l. pœn. de parric.

(2) Paul. lib. 5. sen. tit. 24.

(3) Valer. lib. 1. c. 1

(4) Plaut. in Vllularia.

(5) Senec. 5. contr.

(6) Quint. declam. 299.

(7) Iuven. satyr. 13

(8) Cuiac. in parat. C. de his qui parat. & in oper. posth.

(9) Supr. hoc lib. cap. 14.

(10) Cicer. in orat. pro Rosc. & lib. 2. de invent.

bus demùm in mare deferri apertè significet, dum maiores noluisse, inquit, parricidas *nudos in flumen deisci, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cetera qua violata sunt expiari putantur.* Sed illud, vt constat, magis frequens; hoc rarum & fortè posterioribus temporibus antiquatum; nèque enim sine causa scriptores omnes de deductione, & deiectione in mare conveniunt. Valeat ergò Accursius cum suis logomachijs, qui Modestinum (11) ideò de mari tantùm loquutum autumat, quòd vbi ille morabatur, amnis non esset. Facessat iterum Accursius idem, (12) & qui eum sequuntur gravissimi viri, mare in Modestini responso latè accipiendum esse tradentes, ita vt amnem, & quamcùmque aliam aquarum congregationem comprehendat. Nam etsi hoc aliquando verum sit, vt admonet Servius (13) in illud Virgilij:

Unde per oram novem vasto cum murmure montis

It mare præruptum, & pelago premit arua sonanti.

Et latè probare conetur Covarruv. (14) mihi tamen apud Iureconsultos hæc verborum translationes non placent, qui, cum ius omne, vt Quintilianus (15) ait, *positum sit in verborum significatione, & interpretatione, aut æqui, præviq; discrimine,* semper latini sermonis puritatem, & proprietatem vsque ad miraculum, vt testatur Valla, (16) retinuerunt; atque ita credendum non est, fluminis mentionem sine mysterio prætermisisse; (17) & longè minùs sub maris nomine de amne quòque tractasse. Amnis etenim Constantiniana primùm sanctione, (18) vbi mare vicinum non esset, parricidas excipere cœpit, vt in illis verbis ostenditur: *Et vt regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel in amnem proijciatur.* Quæ & Iustinianus (19) transcripsit, & Regia lex nostra (20) ita Hispano sermone donavit: *E lo lancen en la mar, ò en el rio que estoviere mas cerca de aquel logar do acaesciere.* Antea namque, si proximum mare non esset, bestijs obijcebantur, idque ex Divi Adriani permissione? vt Modestinus (21) scribit, ne cogèrentur remotissimum interdum mare requirere. Quæ pœna levior culleo censei non debet, quoniam qui bestijs obijcebantur, miserandum

(11) Modest. in d. l. pœna, vbi Accursius & in d. l. vnic.

(12) Accurs. supr. Forcatul. dial. 34. Covarruv. in d. Clement. Plaz. d. c. 22.

(13) Servius in Virgil. l. Æneid. & Turneb. lib. 10. advers. cap. 11.

(14) Covarr. supr. post Forcat.

(15) Quintil. lib. 12. inst. c. 2.

(16) Laur. Valla in præf. lib. 3. Elegan.

(17) Argum. l. ite apud, §. ait prætor, D. de iniur.

(18) d. l. vnic.

(19) Iust. d. §. alia deinde.

(20) d. l. 12. tit. 8. p. 7.

(21) Modest. d. l. pœna.

(22) L. ad bestias.
l. aut damnum, §.
quicumque, D. de
pœnis.

(23) Bud. in dictis
ll. Revar. 2. var. c. 14
Petr. Fab. 2. sem. c. 7.

(24) Cuiac. lib. 13.
obser. c. 10.

(25) Paul. d. lib. 5.
sentent. tit. 24.

(26) Tert. lib. de
anima, cap. 15.

in modum eis dilaniandi, & devorandi proponebantur, diverso ab eis supplicio, qui ad bestias damnati erant, quos tantum cum illis dimicare cogebant, ut ex Iurisconsultorum (22) responsis Budæus, (23) Rævardus, Petrus Faber, & alij (quidquid Cuiac. (24) nullum inter has pœnas discrimen agnoscat) observant. Sed & solebant etiam parricidæ aliquando, ut ex Paulo (25) colligitur, vivi comburi. Erant enim hæc inter Romanos in delictis atrocioribus supplicia. Vnde Tertullian. (26) *Si cæterorum scelerum mercedem cogitemus, patibula, culleos, vivi comburia, vncos, & scopulos.*

CAPVT XX.

Parricidas monstra quedam & portenta natura videri. Inde merito nova & inusitata pœna damnari. Elementa communia omnium esse. His tamen parricidam iuste vivum adhuc privari. Ciceronis, Quintiliani, & Ovidij in hanc rem elegantissima verba. Debere pœnas delictis esse conformes. Petri Plaza ratio quedam, ob quam parricidæ in mare iactentur, convicta & damnata.

(1) Quam refert
Balduin. ad ll. Rom.
c. 18. ex Dionys. Ha-
licar. lib. 2. & Iacob.
Durant. lib. 1. var. c.
3. ubi tradit, cur in
mare iactarentur.

(2) L. non sunt li-
beri. D. de statu
hom.

(3) Cicer. d. orat.
pro Ros.

(4) Ovid. lib. 8. Me-
tamor.

(5) Const. d. l. vnic.

MONSTROSOS partus ex Romuli lege, (1) cædi sine fraude potuisse, antiquitatis monumenta testantur: quid igitur mirum, si in parricidæ perniciem, hominem si non visu & vagitu novum, (2) at certè contrà humanæ naturæ formam, & pietatis iuragressantem, tot supplicia prudentissima Romanorum republica cogitaverit? *Portentum est*, inquit Cicero, (3) *atque monstrum certissimum, esse aliquem humana specie, & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, ut eos vita privet, propter quos hanc suavissimam lucem aspexerit.* Et Minos apud Ovidium, (4) Scyllam, quæ patrem Nisum prodiderat, & perdiderat, monstrum appellat:

Certè ego non patiar Iovis incunabula Cretem,

Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.

Pereant igitur huiuscemodi monstra monstròse, & ut Constantinus (5) ait, nèque gladio, nèque ignibus, nèque alijs

solemni pœnæ subiugentur, sed culleo feralibus angustijs inclusa, omnium elementorum ope viva carere incipiant, & cœlis cœlum superstitibus, mortuis terra negetur. Et qui naturalia omnia iura violarunt, omnibus nature beneficijs priventur. Sed quoniam Cicer. (6) graphicè, vt solet alia, pœnam hanc, & eius imponendæ rationem depingit, ipsius verba, quamvis vulgaria, absque piaculo omitti non possunt. *In sui, inquit, voluerunt in culleum vivos, atque ita in flumen deijci, ò singularem sapientiam! iudices, nonnè videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse, & eripuisse, cui repente cœlum, solem, aquam, terramque ademerunt? vt qui eum necasset, vnde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur. Noluerunt feris corpus obiscere, ne bestijs quòque, quæ tantum scelus attigissent, immanioribus vteremur; non sic nudos in flumen proijcere, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ violata sunt, expiari putantur. Denique nihil tam vile, nèque tam vulgare est, cuius partem illam reliquerint. Etenim quid tam est commune, quam spiritus vivis? terra mortuis? mare fluctuantibus? lius eiectis? Ita vivunt dum possunt, vt ducere animam de cœlo non queant; ita moriuntur, vt eorum ossa terra non tangat: ita idæantur fluctibus, vt numquam alluantur: ita postremò eijsciuntur, vt ne ad saxa mortui conquiescant. Hæc Cicero adolescens adhuc, magnis, vt ipse alibi (7) ait, omnium clamoribus dixit; quæ licèt adolescentis appeller, non tam re & maturitate, quam spe & expectatione laudati, mihi supra omnem laudem, & imitationem posita esse videntur. Quamvis nec contemnendus videatur Quintilianus, (8) qui Cicero nis sententiam, alijs verbis, sic extulit: *Tumulo te etus videret, cui leges terram negant? cui statim ora, oculosque à iudicio lex insit obduci, ne hunc incundum cœli aspectum polluerent tetri oculi, cui lucem vivo, fluctuanti mare, naufrago portum, morienti terram, defuncto sepulchrum negat?* Sed & Ovidius (9) ad eandem pœnam respiciens, ita contra Scyllam invehitur.*

*Dij te submoveant, ò nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusque tibi, pontusque negetur.*

Nam

(6) Cicer. d. orat. pro Roscio.

(7) Idem Cicer. de oratore perfecto, ante medium.

(8) Quintil. in des. clam. 299.

(9) Ovid. metam. 8.

- (10) L. 2. de rerū divif §. inft. eod. Nam etfi naturali iure, vt Confulti testantur, (10) communia omnium fint terra, aer, aqua profluens, mare, & per hoc
- (11) Cicer. 1. offic. hitora maris, & vt Cicer. (11) ait, ex præceptis naturalibus descendat, ne quis harum rerum vfu impediatur, indèque
- (12) Ovid. 6. metam. publica munera ab Ovid. (12) appellentur, dum Lucinam fic loquentem inducit.

*Quid prohibetis aquas? vſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium, natura, nec aera fecit,
Nec tenues vndas, ad publica munera veni.*

(13) Cuiac. lib. 10. obſer. cap. 7.

(14) Ita advertit ſolus Monticulus in d. §. 1. num. 7.

(15) L. Papin. §. meminifſe, de inof fic. teſt.

(16) Tullius lib. 3. de legibus.

(17) Phil. Iudæ. in lib. de præmijs, & pœna. Menoch. q. 90 de arbitr. num. 38.

(18) Guillel. Forn. lib. 1. ſelect. c. 15.

(19) Petr. Plaza in epit. delict. cap. 22. num. 8.

(20) Cic. lib. 1. de nat. Deor. Plur. li. 2. de placit. phil. c. 3. Vitru. lib. 2. c. 2.

(21) Auſon. in ſep. ſap. Iud. Tradit plura alia Tiraq. de nobil. c. 21. nu. 86.

(22) Terent. in proœmio Andriæ.

Et quorundam Impp. immoderata cupiditas meritò à Cuiacio (13) execretur, qui pro aere, pro ſole, & pro umbra, veſtigalia à ſubditis exigebant. Attamen parricidæ beari naturæ muneribus non debuerunt, qui ipſam naturam adeò immani ſcelere violarunt. (14) Cum non debeat quis eo iure vti, quod niſus extitit impugnare, (15) & vt ſapienter Tullius (16) ſcripſit, noxiæ parem eſſe pœnam oporteat, vt in ſuo quiſque vitio plectatur, & vis capite, avaritia mulcta, honoris cupiditas ignominia, & parentum, id eſt, naturæ violatio, naturalium omnium bonorum privatione ſanciantur. Nimirum, quia, vt rectè Philo Iudæus: (17) *Inepti ſunt Nomothætæ, qui non æquas pro dignitate cuiuſque flagitij animadverſiones ſtatuunt, qui vi pecuniam, vulneri infamiam, cædi exilium, furto vincula minitantur.* Quafi diſparia illa, diſſentanea que ſuppliciorum genera, bene moratæ, atque inſtitutæ civitati parùm convenient, vt doctè Guillel. Forn. (18) advertit. Quo fit, vt decumano errore lapſus videatur quidam Scriptor, (19) qui dum plus nimio ſibi ſapere iudicat, Ciceronis, quam ſcripſimus, ratione neglecta, aliam ex ſuo Marte commentus, autumat, parricidam ideo culleo involutum in mare deduci, vt ad rerum principia redeat, qui patrè impia manu violare auſus eſt. Nempe quòd aqua, vt ex Taletis Mileſij ſententia, Cicero, (20) & alij ſcripſere, rerum omnium principiū ſit, vnde Auſonius. (21)

*Mileſius Tales aquam qui principem
Rebus creandis dixit.*

Sed in hunc, vt in alios noſtri iuris auctores, equidem illud Terentianum (22) exiſtimo convenire.

Faciunt intelligendo, vt nihil intelligant.

Nam, vt aliquid eius ratio concluderet, illud potiùs esse de-
bebat, privari parricidas aqua, rerum omnium principio,
quòd ipsi, genitores à quibus vivendi initium accepissent,
immaniter interfecerint.

CAPVT XXI.

*Parricidas, vt Cicero ait, ideò nudos in mare non deiici, ne ip-
sum, quo reliqua expiari solent, polluerent. Ratio hæc diffi-
cilis reddita. Nec à Cælio Rhodigino, aut alijs satis percep-
ta. Aqua fluviali leviora, graviora crimina mari expiari
solere latè probatum. Aquæ benedictæ apud nos in templo-
rum ostijs origo. De expiationibus veterum plura. Parricidij
crimen nullam apud gentiles expiationem admisisse. Hoc
cum Illustris. Card. Baronio defensum, & necessarijs argu-
mentis evictum.*

LLVD planè mirum videri potest, quod in supe-
riori capite ex Cicerone retulimus, noluisse par-
ricidas nudos in flumen proijcere, ne cùm dela-
ti essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera,
quæ violata sunt, expiari putantur; nam vt à iustis, vel coa-
ctis cædibus, alijsque levioribus peccatis, & sordibus, fluvia-
libus, lustralibusque aquis purgatio, & expiatio fieri solebat,
vt latè Macrobius (1) adnotavit, & ex Suida, & alijs osten-
dit Tiraq. & Petr. Greg. (2) & ex Virgilio (3) constat, apud
quem Æneas violatum cùm se nosset, & multa cæde pollu-
tum, sic ait:

*Tu Genitor cape sacra manu, patriosque penates
Ne bello è tanto digressum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.*

Et alibi (4)

*Idem ter socios pura circumtulit vnda
Spargens rore levi, & ramo felicis olive.*

Et ex Ovidio, (5) qui ad hoc etiam alludit in Fastis.

(1) *Macrobius. lib. 3.*

(2) *Tiraq. de nobil. c. 31. ex n. 558. Petr. Greg. li. 36. Syntag. cap. 21. in princ.*

(3) *Virg. 2. Æneid.*

(4) *Idem Virg. 6. Ænei. quem ex hoc ritu explicat Turneb. lib. 11. advers. cap. 21.*

(5) *Ovid. 2. Fastor.*

Heu nimium faciles, qui tristitia crimina cedis

Fluminea tolli posse putatis aqua.

Quem ritum etiam in veteri lege fuisse vsitatum ex Numeris (6) constat: *Et non est aqua lustrationis adpersus.* Ex quo, ut doctissimi viri tradunt, (7) sancta Ecclesia aquæ benedictæ, qua à venialibus saltem admissis purificamur, pijsimum morem mutuata videtur, & in ostijs templorum vasa eam habentia collocari constituit. Quod & olim fieri solitum, ex Hippocrate (8) colligitur, & ex D. Isidoro, (9) dum ait: *Delubrum veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingressum deluebantur; & appellata delubra à deluendo.* Ita marinis aquis, omnium scelerum purgatio, & purificatio fieri credebatur. Vnde apud Euripidem, (10) Iphigenia Orestem materna cæde pollutum, aqua marina lustrare, atque expiare vult, hanc addens sententiam,

Cuncta mortalium mala prorsus abluunt mare.

Et Aristophanis, atque Homeri interpretes passim huius moris, ut Cælius (11) retulit, meminerunt, tradentes, *mare solere expiari pollutos.* Et verò inter varias expiationum formas, quas Græci, & Romani vsurpabant, & novissimè Antonius Clarus Sylvius, & Durant. (12) latè prosequuntur, nulla frequentior, aut Dijs gratior, quàm ea, quæ per mare fiebat, reperiebatur. Quam ob causam, *mare expiatorium* appellat Eusthatus, (13) illud in quod Græci, Agamemnonis iussu, pestis purgamenta iecerunt. Vnde Lactantius: (14) *Et se piè, inquit, sacrificasse opinantur, si cutem laverint, tanquam libidines intra pectus inclusas vlli amnes abluant, aut vlla maria purificent.* Sed & solebat in piacularem quandam hostiam, omne malum, à muliere, quæ *expiatrix sacerdos*, ut Festus scribit, (15) dicebatur, concipi, & vel tota, vel prius igne combusta, eius cineres in mare proijci, ut nihil ex inuisa hostia superesset, & vnius corporis vice omnium expiatio perageretur. Quod ex Lycophrone, & alijs elegantissimè Ioannes Zerzes (16) enarrat, cuius verba doctissimus Franciscus Sanctius Brocensis, (17) vir græcè, & latinè impensè doctus, & ingenti huius academix Salmant. clade, nobis creptus, iam pridem Latina reddidit, ex eis, quid hæc

(6) Numér. c. 19.

(7) Ioan. Stephan. Durant. lib. 1. de ritibus Eccles. c. 21. Tiraq. sup.

(8) Hippocrat. in lib. de morb. sacro.

(9) Isid. libr. 5. c. 4.

(10) Euripid. in Taur.

(11) Cælius Rhod. li. 11. antiq. lect. c. 22.

Vide adagium, mare proluunt omnia mortalium mala.

(12) Ant. Sylv. in lib. 12. tab. cap. 14. & melius Iacob. Durant. Casell. lib. 2. obser. c. 1. & 2. & li. 1. c. 3.

(13) Eusthat. ad Homer. Iliad. A.

(14) Lactant. lib. 5. divin. inst. c. 20.

(15) Fest. de verb. fig. li. 14. in Piatrix.

(16) Ioan. Zerzes hist. 23. chiliad. 5.

(17) Franc. Sanct. paradox. 1.

vox *Anathema* significet, explicare contendens. Quæ cum ita se habeant, merito Ciceronis locus ambiguus à Cœlio (18) reputatur, & in quo non pauci sint frontem corrigaturi. Qui tamen licet de expiationis ritu nonnulla retulerit, non tamen usquequaque difficultatem explicuisse mihi videtur: cum adhuc magis dubitare quis possit, cur cum omnia crimina mare purgaret, parricidæ tamen contactu ipsum pollui scripserit Cicero? Quare existimo, summum illum eloquentiæ parentem, luculenta illa hyperbole, detestandum parricidij crimen detestabilius reddere voluisse, quod mare potius polluere, quam marinis fluctibus elui posset: & supra omnem expiationem esse videretur, non secus ac Catullus (19) ad Gellium de profano quodam & incesto, simili loquendi genere usus scribit.

(18) Cœlius d.c. 22.

(19) Catull. epig. 75.

Quid facit is, patrum qui non sinit esse maritum?

Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?

Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Tethys,

Non genitor Nympharum abluat Oceanus.

& Seneca Tragædus, apud quem Hippolitus, à noverca flagitatus ad incestum, sic exclamat.

Quis eluet me Tanais, aut quæ barbaris

Mæotis undis pontico incumbens mari?

Non ipso toto magnus Oceano pater,

Tantum expiarit sceleris.

Aut certè citra hyperbolem ostendisse, tantam esse huius facinoris diritatem, ut licet cætera crimina mari expiari solerent, ipsum tamen re vera nullam purgationem admitte-
ret. Nam etsi legamus Herculem post interfectos à se filios sacris Eleusinae Cereris expiatum, quibus Græci, ut Sozomenus (20) refert, nihil non lustrabile crediderunt: id tamen non omnino verum videtur, cum ex Iulio Hygino (21) contrarium appareat; & ut in Hercule reciperetur, qui furore correptus immissa in eum à Iunone insania, nesciens illud facinus perpetravit, qui tamen sciens & volens parricidium commisisset, omni expiatione caruisse, ut Cicero innuit, dicendus est. Quod & ex Suetonio corrobore, qui ita habet in Nerone: (22) *Sape confessus agitari se materna*

(20) Sozomenus li. hist. eccles. c. 5.

(21) Iul. Hygi. fab. c. 31. & 32.

(22) Suet. in Nerone. c. 34.

specie verberibus furiarum, ac tedis ardentibus; quin & facto per magos sacro evocare manes, & exorare tentavit, peregrinatione quidem Cracia Eleusinijs sacris, quorum in initiatione impij & scelerati voce præconis submoverentur, interesse non ausus est. Quæ cum dicat Suetonius, planè significatur, nullas fuisse penes Gentiles expiationes, quibus haud dubiè, ut ea quæ patiebatur à se averteret Nero, non caruisset. Sed & hoc magis apertum redditur, ex eo, quod de Constantino Imperatore alio loco (23) trademus, qui cum ad commissi parricidij scelus expurgandum remedium quæreret, tandem à Sopatro Platonico Philosopho, & alijs accepit, nullam reliquam esse tanti facinoris expiationem, atque ita paulò post, veræ religionis initijs, & lustrali Baptismate, ut Zosimus (24) commemorat, expiatus est. Et ut magis nostra nobis constet oratio, hæc opinio satis suprædictis testimonijs probata, censeretur debet utique probabilior, quòd placuerit etiam Illustris, & Reverendis Cardinali Baronio, (25) viro & eruditionis & pietatis ergò admirando, cuius hæc sola laus esse potest, quod omni laudatione maior esse videatur. Nèque adversatur quod Trozenij, (26) ut Pausanias refert, Orestem à cæde matris expiaverunt, & piacula non longè à lapide in quo purgatio facta est, defoderunt, quo in loco laurum quamdam enatam tradit, quæ adhuc virens conspicitur; constat namque, hanc expiationem nihili fuisse, cum Orestes non ideò minus post illam furijs, & spectris fuerit agitato, quousque in Aræopago Deorum sententijs, ut inferius commodius dicitur, (27) fuit absolutus. Accedit his, Ixionem (ut fabulæ narrant) ob focerum fraude peremptum, numquam à Dijs, vel ab hominibus lustrationem impetrare potuisse, quousque cum diu incertus vagaretur, Iupiter illius misertus, in cælum assumptum, expiavit.

CAPVT XXII.

Sepulturam parricidæ negari multis & iuris & bonarum literarum argumentis, & exemplis ostenditur. Sepulturam humanitatis ratione hominibus debitam, sæpe ob criminum atrocitatem prohibitam. Hanc pœnam gravissimam iudicari. Plura de sepultura honore, & cura. Hanc etiam in animalibus reperiri. Pius Melchiadis in patrem affectus. Qui olim more maiorum sepultura interdicti? Parricidas cum parentes occidant, iure terra omnium matre privari.

QVA igitur & cœlo privabatur parricida. Cœlum cum dicimus, aerem intelligimus, quem cœli nomine sæpe signari apertius est, quàm ut notastra indigeat adprobatione: præsertim cum idlatè Briffonius, (1) & alij præstiterint, & notaverit Servius (2) in illud Virgilij:

Et varium cœli prædicere morem.

& ex adductis Ciceronis, & Iustiniani (3) testimonijs, in quibus aeris, cœli, & spiritus promiscua est appellatio, manifestè probetur. Sed nèque minùs terra interdicti videntur, quam nèque vivi tangere, nec mortui ad sepulturam habere possunt. *Terra enim, ut Appollonius (4) ait, communis omnium mater est, propterea quod iusta; unde meritò impijs, & iniustus hominibus denegatur, (5) & ut ait Cicero, ita moriuntur, ut eorum ossa terram non tangant.* Quamobrem verisimum censeo commune omnium Doctorum (6) iudicium, qui parricidarum cadavera sepulturæ tradenda non esse docuerunt; nèque minùs veram Ioannis Baptistæ Afijnij, & Iacobi Menochij (7) sententiam, qui parricidæ sepulturam; absque pœna legibus præfinita, (8) impediri, & violari posse, testantur. Nam ut rectè Quintilianus: (9) *Tumulo tectus videretur, cui leges terram negant?* Cuique ipsa omnium parens terra, ut parentum occisori reluctari censetur? Quod & græco quodam in matris occisorem epigrammate, quod latinum fecit Covarruvias, (10) his verbis ostenditur.

(1) Briff. Prateius, & Hottom. & Scardus, de verb. iur. in cœlum.

(2) Serv. in Virg. I. Georg.

(3) Cicer. in d. orat. pro Roscio. Iust. in d. §. alia deinde.

(4) Appollon. apud Philos. lib. I. c. 12.

(5) Constant. in d. l. vnic. & Iust. sup. ibi, terra mortuo auferatur.

(6) Baldus, & Salicet. d. l. vnic. Covar. d. Clem. n. 12. Greg. in d. l. 12. verb. en la mar. Carrer. in praxi, §. homic. nu. 147. Ant. Gom. 3. tom. c. 3. n. 3. Plaz. d. c. 22. nu. 9. Iacob. Duran. Casellius lib. 2. observ. c. 3.

(7) Afijn. in l. quod si nulla, n. 10. de relig. Menoch. de arbit. cas. 387. nu. 30.

(8) L. fin. C. de sepul. vio. M. Anton.

(9) Quint. decl. 296.

(10) Covarr. vbi sup.